

Integracja europejska - dylematy na temat jej pogłębiania i poszerzania

Integracja europejska - dylematy na temat jej pogłębiania i poszerzania

Scenariusz "Integracja europejska - dylematy na temat jej pogłębiania i poszerzania" dotyczy tematyki obecnej w debacie publicznej i z pewnością nieobcej młodym ludziom - dylematów związanych z przyszłością integracji europejskiej.

Lekcja jest odpowiedzią na wymagania podstawy programowej przedmiotu edukacja obywatelska, działu VI. W ramach lekcji młodzież zostanie zaproszona do rozmowy i dzielenia się własnymi refleksjami na temat integracji europejskiej, ma możliwość wprawiania się w oddzielaniu faktów od opinii oraz wyszukiwania wiarygodnych informacji w sieci. Głównym jednak celem jest zmotywowanie osób do opartej na wzajemnym szacunku rozmowy.

Poziom edukacyjny/grupa docelowa:

Uczniowie i uczennice liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia

Przedmiot oraz związek z podstawą programową:

Przedmiot edukacja obywatelska

W odniesieniu do wymagania działu VI podstawy programowej przedmiotu edukacja obywatelska, uczeń/uczennica rozważa dylematy dotyczące pogłębiania i poszerzania integracji europejskiej oraz formułuje opinię i podejmuje dyskusję na temat tych procesów.

Wymaganie odpowiada na poniższe cele główne przedmiotu:

Cel 1 – rozumienie sfery publicznej. Uczeń rozumie najważniejsze zjawiska oraz procesy społeczne i polityczne, a także zasady nimi rządzące, poddaje je samodzielnej analizie i ocenie, wykorzystując również perspektywę historyczną.

Cel 3 – zainteresowanie sferą publiczną i posiadanie własnych opinii. Uczeń interesuje się wybranymi obszarami rzeczywistości społeczno-politycznej, formułuje i uzasadnia opinie w sprawach publicznych w oparciu o wartości (własne i społecznie uznane) i sprawdzone informacje.

Cel 4 – poszanowanie opinii innych osób. Uczeń rozumie i szanuje perspektywę oraz opinie innych osób, rozpoznaje kwestie kontrowersyjne lub sporne, prezentuje własne zdanie z szacunkiem do odmiennych opinii i w dialogu poszukuje porozumienia.

Czas trwania lekcji/zajęć:

45 min. z możliwością przedłużenia do dwóch jednostek lekcyjnych.

Metody i formy pracy:

- rozmowa z klasą,
- chodzona debata zgodna z założeniami filozofii z dziećmi i młodzieżą,
- prezentacja nauczycielska.

Wersja 90-minutowa:

Dodatkowo dla wariantu 90-minutowego:

- praca w grupach i prezentacje grup,
- analiza wybranych źródeł i informacji.

CELE DLA NAUCZYCIELEK/ NAUCZYCIELI

Po lekcji uczennica/uczeń:

- rozumie, że dylematy dotyczące integracji europejskiej istniały od początku procesu integracyjnego;
- wskazuje wyzwania wynikające z tego, że procesy integracyjne zawsze obarczone są różnymi dylematami;
- identyfikuje konkretne dylematy dotyczące dalszej integracji europejskiej, dzieli się swoimi przemyśleniami na ten temat;
- potrafi formułować własne zdanie w temacie w oparciu o zdobytą wiedzę;
- jest gotowy/a na krytyczną analizę i spojrzenie na swoje własne opinie dotyczące procesu integracji europejskiej i dylematy z nią związane.

Dodatkowo (w ramach lekcji 90-minutowej):

- potrafi wyszukiwać adekwatne informacje w sieci oraz sprawdzać ich wiarygodność;
- jest gotowy/a na formułowanie i dzielenie się własnymi argumentami dotyczącymi integracji europejskiej.

EFEKTY KSZTAŁCENIA

(CELE W JĘZYKU UCZENNIC
I UCZNIÓW)

Po lekcji będę potrafił/a:

- wyjaśnić, czym są dylematy związane ze wzmacnianiem integracji w Unii Europejskiej;
- wymienić dylematy związane z dalszą integracją europejską, zarówno z perspektywy Polski, jak i innych państw należących do Unii Europejskiej;
- powiedzieć, co sam/sama myślę na ten temat i uzasadnić to, korzystając z poznanych informacji;
- patrzeć krytycznie na różne opinie i treści, które słyszę lub czytam dotyczące dylematów w obszarze pogłębiania integracji europejskiej.

Dodatkowo (w ramach lekcji 90-minutowej):

- wyszukiwać i krytycznie analizować informacje dotyczące perspektywy różnych państw członkowskich na dalszą integrację europejską;
- formułować własne argumenty za dalszą integracją europejską i przyjmowaniem nowych państw członkowskich oraz przeciwko takim rozwiązaniom.

I. WPROWADZENIE DO TEMATU LEKCJI

🕒 5 MINUT

Zaprezentuj klasie dzisiejszy temat zajęć “Dylematy dotyczące postępów integracji europejskiej”. Wyjaśnij, że pomysłodawcy integracji europejskiej po II Wojnie Światowej wyobrażali sobie, że Europa przekształci się kiedyś w federację. Do utworzenia takiej federacji nigdy jednak nie doszło i aktualnie też nie ma takich planów. W ramach integracji skupiono się przede wszystkim na współpracy gospodarczej. Jednym z jej elementów jest tzw. wspólny rynek.

Od początków integracji w Europie po II Wojnie Światowej aktualne pozostają dylematy, czy państwa członkowskie powinny pogłębiać współpracę między sobą o nowe obszary (UE zajmuje się tylko tymi obszarami, na jakie zgodziły się państwa członkowskie) oraz czy rozszerzać grono krajów członkowskich o nowe kraje. Obydwie strony tej dyskusji mają swoje argumenty.

II. DEFINICJA SŁOWA “DYLEMAT”

🕒 5 MINUT

Zaproś klasę do wspólnego zdefiniowania słowa “dylemat”.

Zadaj pytanie “Co to jest dylemat” i poproś chętne osoby o wyjaśnienie tego terminu. Pojawiające się definicje zapisuj na tablicy lub arkuszu papieru, tak by były widoczne dla całej klasy.

Według Słownika Języka Polskiego PWN (wersja online) dylemat to: «problem, którego rozwiązanie polega na trudnym wyborze między dwiema tak samo ważnymi racjami»

III. BURZA POMYSŁÓW

🕒 5 MINUT

Zaproś klasę do ćwiczenia znanego pod nazwą burza pomysłów lub deszcz pomysłów. Na przygotowanym wcześniej dużym arkuszu papieru zawieszonym na ścianie lub na tablicy szkolnej zapisz tytuł “Jakie dylematy wiążą się z integracją europejską?”. Poproś uczennice i uczniów o podawanie znanych im i pojawiających się w debacie publicznej dylematów związanych z integracją. Pozwól na swobodne wypowiedzi. Nie komentuj ich i zadbaj o to, by klasa nie dyskutowała kolejnych pojawiających się na tablicy dylematów, nie konfrontowała wypowiedzi innych osób.

Jeśli klasa nie wymieni żadnych dylematów, skorzystaj z materiału pomocniczego i wskaż młodzieży dylematy z jakimi zmagamy się obecnie w Unii Europejskiej.

IV. ROZMOWY W PARACH

10 MINUT

W momencie, gdy klasa wyczerpie już wszystkie pomysły na dylematy do zapisania na tablicy/arkuszu, poproś młodzież o przyjrzenie się im wszystkim. Następnie zaproponuj krótkie rozmowy w parach (np. tak jak osoby siedzą w ławkach), których celem będzie próba zdefiniowania, które z zapisanych dylematów zostały sformułowane z poziomu osobistego ucznia/uczenicy, a które są raczej odzwierciedleniem obecności tematyki pogłębiania i poszerzania integracji europejskiej w debacie publicznej, wynikają z perspektywy krajowej i/lub ogólrnoeuropejskiej.

Daj klasie 5 minut na to działanie. Następnie zaproś poszczególne pary o podzielenie się wnioskami z ich dyskusji. Zaznaczaj przy tym na tablicy/arkuszu, w jaki sposób dana para zaszeregowwała dany dylemat.

Wyjaśnij, że wszystkie dylematy/wątpliwości/pytania dotyczące integracji europejskiej zasługują na analizę i dyskusję, zarówno te osobiste, jak i te oparte o perspektywę narodową, czy ogólrnoeuropejską. Aby unikać niedomówień czy podawania dalej nieprawdziwych informacji i opinii ważna jest rozmowa na ten temat.

V. FAKTY A OPINIE

5 MINUT

Następnie rozszerz zadanie i poproś pary o określenie, które z wymienionych dylematów są faktami, a które opiniami. Wyjaśnij, czym jest fakt, a czym opinia. Warto zwracać młodzieży uwagę, że część, szczególnie krytycznych informacji na temat wzmacniania integracji europejskiej i rozszerzania Wspólnoty opiera się na opiniach, a nie faktach. Wzmacnianie umiejętności odróżniania faktów od opinii to kluczowa kompetencja przeciwdziałania dezinformacji.

VI. DEBATA CHODZONA

10 MINUT

Zaproś teraz klasę do tzw. chodzonej debaty. Przedziel klasę na pół, np. przyklejając taśmę malarską na środku pomieszczenia, tworząc 2 w miarę równe przestrzenie. Ławki nie stanowią tu przeszkody, osoby mogą poruszać się pomiędzy ławkami. Linia podziału może być też symboliczna. Wyjaśnij, że będziesz zaraz odczytywać treści różnych, funkcjonujących powszechnie w debacie publicznej, dylematów dotyczących integracji europejskiej. Poproś osoby uczestniczące, aby w odniesieniu do swoich przemyśleń na dany temat i w zgodzie z nimi, ustawiły się po jednej lub drugiej stronie sali. W momencie, gdy osoby będą już gotowe, stań najpierw po jednej stronie i zapytaj kilku wybranych osób o powody, dla których stanęły bliżej danego biegunu. Powtórz to działanie, stając po drugiej stronie sali. Wyjaśnij, że nasze zdanie na jakiś temat nie musi być niezmiennie. Jeśli czyjeś argumenty są przekonujące, zawsze można zmienić swoje ustawienie, stanąć bliżej drugiej strony.

Jeśli zauważysz, że osoby zmieniają miejsce, zachęć je do podzielenia się z klasą powodami, dla jakich zdecydowały się na ten ruch i powiedzenia, co je do tego przekonało.

Dodatkowe informacje dotyczące wymienionych niżej dylematów znajdziesz w materiale pomocniczym dla osoby prowadzącej.

Przykłady dylematów:

- Czy Unia Europejska powinna pogłębiać współpracę poprzez tworzenie wspólnych elementów polityki obronnej, np. wzmocnienie współpracy przy produkcji sprzętu wojskowego, wspólna budowa koniecznej infrastruktury obronnej, wzajemna pomoc na wypadek ew. kryzysów itp.?
- Czy Unia Europejska powinna pogłębiać współpracę w obszarze tworzenia wspólnej polityki zagranicznej, czyli np. poprzez lepsze jej koordynowanie (wyjaśnij, że w tej chwili polityka zagraniczna jest prowadzona przez poszczególne państwa członkowskie.)
- Czy dalsze pogłębianie integracji europejskiej oznacza utratę suwerenności, czyli zdolności do samodzielnego, niezależnego od innych, sprawowania władzy politycznej nad swoim terytorium?
- Czy Unia Europejska powinna przyjmować nowe państwa członkowskie?

Zapytaj klasę, czy jest jeszcze jakiś jeden/maksymalnie dwa tematy/dylematy, które chcieliby w ramach chodzonej debaty zdiagnozować. Jeśli tak, kontynuuj ćwiczenie, a jeśli planujesz lekcję 90-minutową, możecie takich dylematów omówić jeszcze kilka.

Jeśli wiesz, że uczennice i uczniowie mogą mieć problem z wyrażaniem własnego zdania w tej tematyce możesz zaproponować np. głosowanie na platformie Mentimeter.

Zaproś klasę do podsumowania ćwiczenia. Zapytaj o to, co wynosi z tej aktywności, czego osoby uczestniczące się dowiedziały? Zadaż również pytanie dotyczące emocji, w momencie, gdy trzeba było ustawić się po którejś stronie sali. Jeśli były osoby, które zmieniały miejsce, zachęć je do podzielenia się swoimi refleksjami na ten temat. Jeśli wiesz, że w danej grupie rozmowy na forum nie zawsze się udają, zaproś do dzielenia się tymi refleksjami w mniejszych grupach. Rozmowa na forum nie jest zawsze konieczna.

VII. PODSUMOWANIE

 5 MINUT

Poproś klasę o szybkie podsumowanie lekcji. Rozdaj karteczki samoprzylepne (po dwie dla każdej osoby) i poproś o zapisanie na nich pomysłów na to:

- w jaki sposób można upowszechniać debatę/rozmowę na temat dylematów związanych z poszerzaniem integracji wśród innych młodych ludzi;
- w jaki sposób młodzież chciałaby rozmawiać o tych kwestiach w debacie publicznej, co by młodych ludzi zachęciło do zabrania głosu oraz zgłębiania dalej tej tematyki.

Poproś aby osoby uczestniczące przyklepiły karteczki do arkusza papieru zawieszonego na drzwiach klasy, zatytułowanego "Jak rozmawiać o integracji europejskiej?"

Zadbaj o to, by na następnej lekcji szybko podsumować zapisane pomysły i refleksje. Możesz zaproponować inne działanie, np. projekt uczniowski z tej tematyki do realizacji w ramach edukacji obywatelskiej.

Jeśli masz w planach lekcję 90-minutową, podsumowanie karteczek możesz zrobić od razu.

Możliwe rozwinięcie na kolejne 45 min

I. PRACA W GRUPACH

 15 MINUT

Następnie zaproś klasę do pracy w co najmniej 4 grupach, z wykorzystaniem telefonów/komputerów (jeśli ta część lekcji może odbyć się w sali komputerowej, skorzystaj z tej możliwości; jeśli nie, wystarczy, że młodzież wykorzysta swoje smartfony). Zadbaj, by w danej grupie pracowało nie więcej niż 5 osób. Jeśli klasa jest liczniejsza niż 20 uczennic/uczniów, podziel ją na 8 mniejszych grup i dany dylemat (zapisane w opisie ćwiczenia chodzonej debaty) rozdaj dwóm grupom.

Przełącz każdą z grup ich temat pracy (czyli jeden z 4 wymienionych wcześniej dylematów dotyczących integracji europejskiej i zacieśniania współpracy w ramach wspólnoty).

Poproś, by każda z grup, wykorzystując podręcznik oraz dostępne w internecie materiały informacyjne, artykuły, publikacje opracowała pogłębiony plakat dotyczący danego dylematu.

Poproś, aby osoby uczestniczące przeanalizowały takie kwestie, jak:

- jakiej grupy (osób/państw/grup etnicznych) dotyczy w szczególności dany dylemat, z jakiego powodu ta grupa może go formułować;
- jaka jest historia/geneza danego dylematu;
- jaka grupa społeczna formułuje dany dylemat;
- jakie konsekwencje wynikają z danego dylematu dla nas jednostkowo, dla Polski, dla całej UE, Europy i Świata?

Aby grupy mogły swobodnie pracować nad swoimi plakatami, rozdaj im arkusze papieru i ewentualnie markery. Możesz też poprosić o przyniesienie takich materiałów na poprzedniej lekcji.

Pamiętaj, aby w czasie pracy grup być z nimi w kontakcie. Sprawdzaj, z jakich źródeł korzystają, czy weryfikują znalezione informacje w różnych miejscach. W tym ćwiczeniu kluczowe jest, aby młodzież świadomie korzystała ze źródeł internetowych i analizowała, które z nich są wiarygodne. Nie uda im to bez Twojego wsparcia.

Jeśli młodzież będzie korzystała z informacji prezentowanych przez sztuczną inteligencję (np. Chata GPT) wyjaśnij, że to OK, ale że wszystkie te informacje muszą jeszcze sprawdzić w innych źródłach, bo modele AI często wprowadzają w błąd.

II. POŁĄCZENIE GRUP

🕒 5 MINUT

Jeśli co najmniej 2 grupy pracowały nad jednym dylematem poproś teraz, aby się ze sobą połączyły i pokazały sobie i omówiły swoje plakaty.

Poproś, aby efektem tego spotkania było uspójnienie informacji, tak by w następnym punkcie lekcji, przedstawić kluczowe wnioski całej klasie.

III. OMÓWIENIE PLAKATÓW

🕒 10 MINUT

Zaproś teraz grupy do omówienia swoich plakatów. Zadbaj by prezentacje były krótkie i treściwe. Wszystkie plakaty powieś na ścianie w klasie, tak by uczennice i uczniowie mogli się im jeszcze poprzyglądać przez następne dni. Po każdej prezentacji zachęć do zadawania pytań, do krótkiej dyskusji.

Jako podsumowanie całej lekcji zapytaj, jakie nowe informacje pojawiły się w każdej z prezentacji.

Poproś, aby każda chętna osoba w klasie podsumowała to jednym słowem.

Jeśli wiesz, że klasa nie ma wystarczającej wiedzy na temat Unii Europejskiej możesz wcześniej poprosić o przeczytanie wybranych fragmentów z podręcznika lub samodzielnie sformułować podstawowe informacje na podstawie przygotowanego materiału pomocniczego dla prowadzącego do scenariusza lub materiałów dostępnych na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej

Scenariusz tej lekcji opiera się głównie na rozmowie z uczennicami i uczniami. Warto więc zadbać o to, by wszystkie chętne osoby mogły się wypowiedzieć, pamiętając jednocześnie o ograniczeniach czasowych. Już to samo jest ogromnym dylematem dla osoby prowadzącej. Jeśli wiesz, że w klasie są osoby, które miałyby coś do powiedzenia, ale nie mają w sobie na tyle dużo śmiałości, by zabrać głos przy klasie, zadбай, by ich głos też mógł wybrzmieć. Ty możesz przekazać ich zdanie na dany temat, możesz też zadbać o to, by w klasie była na tyle przyjazna atmosfera, aby osoby mogły się wypowiedzieć, by było na to odpowiednie miejsce.

Unikaj negowania skrajnych krytycznych opinii na temat integracji europejskiej. Jeśli nie będziemy pozwalać, w edukacyjnych warunkach, wypowiadać takich opinii, będziemy mieć coraz mniej przestrzeni i możliwości do reagowania na nie. Zmiana zdania na ten temat nie nastąpi w ciągu tej lekcji, czas reakcji będzie tu znacznie dłuższy, ale pozwalając na swobodne dzielenie się swoimi przemyśleniami jest już pierwszym krokiem do opartej na faktach rozmowy. Warto z tej możliwości korzystać w szkole.

Jeśli któryś element lekcji będzie trwał dłużej i poczujesz, że warto temat pociągnąć dalej, dany element przedłużyć, zrób to. To Ty najlepiej znasz młodzież, z którą pracujesz i jesteś ekspertką/ekspertem w prowadzeniu lekcji. Podążaj więc za tym, co dzieje się w grupie, a kolejne elementy/ćwiczenia w tym scenariuszu możesz dowolnie dostosowywać i zmieniać. Z naszej perspektywy kluczowe jest stworzenie przestrzeni do rozmowy o dylematach związanych z pogłębianiem i poszerzeniem integracji europejskiej. Ta sama uwaga dotyczy skracania zaplanowanych w scenariuszu aktywności. Jeśli chcesz z czegoś zrezygnować lub skrócić, zrób to.

Przy pracy nad wyszukiwaniem informacji w internecie zadбай o to, by dawać młodym ludziom wskazówki na temat wiarygodności źródeł, z których czerpią. Możesz też przypomnieć czym jest dezinformacja i misinformacja oraz jak się tych zjawisk wystrzegać.

MATERIAŁY POMOCNICZE DO WYKORZYSTANIA PODCZAS ZAJĘĆ ZOSTAŁY ZAMIESZCZONE W ZAŁĄCZNIKACH PONIŻEJ.

ZAŁĄCZNIK NR 1 - MATERIAŁ POMOCNICZY DLA OSOBY PROWADZĄCEJ

Najważniejsze tezy:

1. Pomysłodawcy integracji europejskiej po II Wojnie Światowej wyobrażali sobie, że Europa przekształci się kiedyś w federację. Do utworzenia takiej federacji nigdy jednak nie doszło i aktualnie też nie ma takich planów.
2. Skoncentrowano się przede wszystkim na współpracy gospodarczej. Jednym z jej elementów jest tzw. wspólny rynek.
3. Aby Unia Europejska i wspólny rynek mogły funkcjonować, w niektórych dziedzinach obowiązują jednolite dla całego jej terytorium przepisy. Prawo to tworzą wspólne instytucje UE, w których swoich przedstawicieli mają wszystkie państwa członkowskie. W podejmowaniu decyzji wewnątrz Unii zazwyczaj szuka się konsensusu.
4. Cały czas aktualne są dylematy czy członkowie Unii Europejskiej powinni pogłębiać współpracę między sobą. Obydwie strony tej dyskusji mają swoje argumenty.
5. Od początku istnienia do 2013 roku Unia znacznie rozrosła się terytorialnie, obecnie tworzy ją 27 państw. W kolejce czekają kraje kandydujące. Proces negocjacji związanych z ich przyjęciem idzie jednak bardzo powoli i kolejne rozszerzenia w najbliższym czasie wydają się mało prawdopodobne.

Rozwinięcie:

Od samego początku procesu integracji europejskiej pojawiają się dwa dylematy. Dotyczą one pogłębiania - tj. w jakich obszarach państwa europejskie powinny zacieśniać współpracę oraz poszerzania - tzn. tego, jak wiele europejskich państw powinno uczestniczyć w tym procesie.

Kluczowi pomysłodawcy integracji europejskiej z lat 50. XX wieku (przede wszystkim Francuzi Robert Schuman i Jean Monnet) wstępnie wyobrażali sobie, że ostatecznie proces ten może doprowadzić do powstania federacji europejskiej. Federacja to konstrukcja, w której kilka krajów (lub np. stanów, prowincji, itp.) łączy się, zachowując pewną autonomię, ale w wielu kluczowych sprawach podlega wspólnemu parlamentowi i rządowi.

W tzw. Deklaracji Roberta Schumana z 1950 roku, jednego z kluczowych twórców integracji europejskiej, dwukrotnie jest mowa o federacji: *Umieszczenie produkcji węgla i stali pod wspólnym zarządzaniem zapewni natychmiastowe powstanie wspólnych fundamentów rozwoju gospodarczego, pierwszego etapu Federacji Europejskiej (...) Przez umieszczenie podstawowej produkcji pod wspólnym zarządkiem i instytucję nowej Wysokiej Władzy, której decyzje zwiążą Francję, Niemcy i kraje, które do niej przystąpią, ta propozycja stanie się pierwszą konkretną podstawą Federacji Europejskiej, niezbędną dla zachowania pokoju.*

Do powołania takiej federacji europejskiej jednak nigdy nie doszło. Stało się tak przede wszystkim ze względu na brak zgody wśród większości europejskich społeczeństw, jak i ich elit. Z jednej strony narody europejskie mają swoje wspólne korzenie, wartości, a także dziedzictwo kulturowe, które wyraźnie odróżniają je od narodów w innych regionach świata. Z drugiej jednak, mają także poczucie odrębnej tożsamości, swoją niepowtarzalną historię i zwyczaje, a przede wszystkim porozumiewają się one odrębnymi językami.

Ostatecznie wiele europejskich państw rozpoczęło ścisłą współpracę, ale tylko w wybranych obszarach, tworząc Unię Europejską. Jednym z elementów tej współpracy jest wspólny rynek. Wewnątrz Unii zniesione zostały cła (czyli dodatkowe podatki od handlu między państwami), ujednolicono różne normy i wymagania, pozwolono na wolny handel. Dzięki temu przedsiębiorcy z całej Unii mogą współpracować ze sobą bez dodatkowych ograniczeń, a konsumenci nabywać towary wysokiej jakości wyprodukowane na całym jego obszarze. Mieszkańcy Unii Europejskiej mają możliwość swobodnego przemieszczania się na jej całym terytorium. Oznacza to np. brak wiz, ograniczeń wjazdowych dla wybranych grup, konieczności uzyskiwania specjalnych pozwoleń na podróż, podjęcie pracy czy nauki.

W Karcie Praw Podstawowych spisano wspólne, podstawowe prawa, przysługujące wszystkim obywatelom Unii, m.in. takie jak ochrona praw człowieka i swobód obywatelskich, wolne wybory, niezależne media i wolność słowa, poszanowanie godności ludzkiej oraz równość wszystkich obywateli. Ich przestrzeganie jest chronione przez sądy krajowe, ale także przez Trybunał Sprawiedliwości UE. Wiele krajów europejskich przyjęło także wspólną walutę – euro, co ułatwia płatności przy transakcjach międzynarodowych oraz obniża ich koszty. Polska, ale także np. Czechy czy Szwecja aktualnie nie zdecydowały się jednak na ten krok, pozostając przy swoim dotychczasowym pieniądzu.

Aby te wszystkie udogodnienia mogły funkcjonować, a mieszkańcy Unii czerpać z niego korzyści, w niektórych obszarach musiały powstać wspólne reguły i zasady. Gdyby każdy kraj członkowski Unii samodzielnie tworzył normy dot. wytwarzanych tu dóbr i usług, zasad przemieszczania się, handlu, podstawowych praw obywatelskich itd., wspólny rynek i pozostałe korzyści nie mogłyby działać. Tak samo, jak np. Polska nie mogłaby stanowić jednolitego obszaru gospodarczego, gdyby pojawiły się znaczne różnice w normach, które obowiązują w poszczególnych województwach naszego kraju.

Dlatego powołano wspólne instytucje Unii Europejskiej, które są upoważnione do tworzenia prawa obowiązującego wszystkie państwa członkowskie i ich obywateli. Prawo to może być jednak wydawane tylko w niektórych obszarach, jak np. handel, rolnictwo, ochrona środowiska czy zasady funkcjonowania wspólnego rynku.

W innych dziedzinach, jak np. bezpieczeństwo wewnętrzne, polityka zagraniczna czy wymiar sprawiedliwości kompetencje Unii Europejskiej są bardzo ograniczone, a za tworzenie norm odpowiadają w całości lub prawie w całości władze krajowe.

Pomimo daleko posuniętej integracji w wybranych obszarach Unia Europejska nie spełnia warunków do uznania jej za federację. Przede wszystkim nie ma wspólnej armii, każde z państw członkowskich prowadzi swoją suwerenną politykę zagraniczną. Istnieje co prawda wspólny budżet europejski, ale wcale nie jest on znacznych rozmiarów. Roczny budżet, którym dysponuje Unia Europejska jest mniej więcej porównywalny z budżetem Polski – jednego z 27 państw członkowskich. Zdecydowana większość publicznych środków finansowych na terenie Unii pozostaje więc w dyspozycji państw lub ich regionów.

Aktualnie w zasadzie w żadnym państwie Unii Europejskiej nie ma silnych ruchów federalistycznych, tzn. takich, które postulowałyby znaczne pogłębienie integracji. Pojawiają się natomiast dylematy czy są obszary, w których, ze względu na zmieniające się warunki, zasadne byłoby rozważenie pogłębienia współpracy. Dotyczy to np. pewnych elementów polityki obronnej. I nie chodzi tu o powołanie wspólnej armii (takie pomysły nie są rozważane), ale np. wzmocnienie współpracy przy produkcji sprzętu wojskowego, wspólna budowa koniecznej infrastruktury obronnej, wzajemna pomoc na wypadek ew. kryzysów itp.

Zdaniem niektórych, dzięki temu, państwa europejskie wspólnie zyskałyby większą suwerenność i niezależność w kwestiach obronnych. Np. różnego rodzaju sprzęt czy technologie mogłyby być produkowane na miejscu, w Europie, a nie na innych kontynentach. Pojawiają się także dylematy związane z lepszym koordynowaniem polityki zagranicznej, prowadzonej przez poszczególne państwa członkowskie. Szczególnie aktualne stało się to po napaści Rosji na Ukrainę, kiedy znaczenia nabrała konieczność zdecydowanej, wspólnej odpowiedzi na zagrożenie ze strony Rosji.

Podczas dyskusji o zakresie i poziomie współpracy wewnątrz Unii Europejskiej często pojawia się wątek wyważenia samodzielności i autonomii poszczególnych krajów oraz korzyści wynikających ze wspólnego działania. Przeciwnicy pogłębiania integracji europejskiej wyrażają obawy o utratę suwerenności, czyli zdolności do samodzielnego, niezależnego od innych, sprawowania władzy politycznej nad swoim terytorium. Ich zdaniem nie powinniśmy oddawać kolejnych kompetencji na szczebel europejski, ponieważ ograniczy to naszą suwerenność.

Zwolennicy wskazują natomiast, że pojedynczy kraj europejski i tak byłby w pełni uzależniony od decyzji i polityki prowadzonej przez światowe mocarstwa, jak Chiny, Stany Zjednoczone czy Rosja, czyli dysponujące o wiele większymi zasobami i liczbą ludności. Dlatego, ich zdaniem, w niektórych obszarach należy poszerzać współpracę, rozwijając w ten sposób suwerenność europejską, która będzie wspólna i dzielona pomiędzy wszystkie państwa członkowskie.

Oddzielna dyskusja dotyczy także tego, czy Unia Europejska powinna się jeszcze poszerzać terytorialnie. Integrację europejską zapoczątkowało 6 państw (Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, Niemcy, Włochy).

Począwszy od lat 70. XX wieku każda dekada obfitowała w rozszerzenia. Największe z nich miało miejsce w 2004 roku, Unia powiększyła się wtedy z 15 do 25 państw, w tym o Polskę i inne kraje Europy Środkowej. Raz w historii zdarzyło się, że kraj członkowski opuścił Unię (Wielka Brytania w 2020 roku). W ostatnich latach rozrost terytorialny Unii zahamował, ostatnie rozszerzenie (o Chorwację) miało miejsce w 2013 roku.

Obecnie Unię tworzy 27 niepodległych państw. W kolejce czekają inne kraje kandydujące, głównie z rejonu Bałkanów Zachodnich, a także Ukraina czy Mołdawia. Społeczeństwa części tych państw aspirują do członkostwa w Unii, dostrzegając, że warunki życia są w niej wyraźnie lepsze niż w ich ojczyznach. Z drugiej strony wydaje się jednak mało prawdopodobne, aby szybko doszło do kolejnych rozszerzeń. Postęp w negocjacjach członkowskich jest obecnie o wiele wolniejszy niż np. w latach 90. XX wieku, kiedy kandydowała m.in. Polska. Część krajów kandydujących ma różne problemy z trwałym spełnieniem kryteriów członkostwa. Zaliczają się do nich przede wszystkim stabilne instytucje gwarantujące demokrację i przestrzeganie prawa, funkcjonująca gospodarka rynkowa oraz zdolność do przyjęcia i stosowania wspólnego prawa Unii.

Także w samej Unii nie ma konsensusu, czy powinna się ona dalej poszerzać. Niektórzy uważają, że Unia jest już zbyt duża i różnorodna, co utrudnia podejmowanie decyzji, godzenie interesów czy szukanie konsensusu. Tymczasem do rozszerzenia konieczna jest jednomyślna zgoda wszystkich aktualnych członków. Może to być bardzo trudne do osiągnięcia. Spośród krajów kandydujących najbliższej spełnienia warunków członkostwa są małe kraje na Bałkanach Zachodnich, przede wszystkim Czarnogóra i Albania. Nie wydaje się jednak bardzo prawdopodobne, aby nawet one dołączyły do Unii w najbliższych latach.

Niniejszy materiał jest jednym z cyklu 7 scenariuszy zajęć przygotowanych przez Polską Fundację im. Roberta Schumana w ramach projektu „Obywatele i Obywatelki UE”. Projekt jest dofinansowany ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej na podstawie umowy nr MEN/2025/DK/961 z dnia 23.07.2025 r.

w ramach programu pod nazwą „Młodzi obywatele” na 2025 r.

Publikacja powstała przy wsparciu Unii Europejskiej. Wsparcie Unii Europejskiej dla produkcji tej publikacji nie stanowi poparcia dla treści, które odzwierciedlają jedynie poglądy autorów, a Unia Europejska i Komisja Europejska nie mogą zostać pociągnięte do odpowiedzialności za jakiekolwiek wykorzystanie informacji w niej zawartych.

Trenerka opracowująca scenariusz: Elżbieta Olczak

Zespół merytoryczny: Kinga Bartnicka, Rafał Dymek, Joanna Jendrośka, Iga Kamocka

Polska Fundacja im. Roberta Schumana

Al. Ujazdowskie 37/5,

00-540 Warszawa,

+48 571 487 359

poczta@schuman.pl

NIP: 526-16-67-243